

Discrimination and Exclusion Perceptions of Turkish Students Living in Germany

Asaf Ekin YEŞİL¹

Summary

The purpose of this research is to determine the discrimination and exclusion perceptions of Turkish students living in Germany. The participants of the study consist of 18 students attending public schools (grundshcule, mittelschule, realschule, and gymnasium) in the Schwaben region of Bayern, Germany in the 2017-2018 academic year. The research was conducted using a semi-structured interview form, one of the qualitative research techniques. The interview form included 18 questions that would enable students to explain their opinions on exclusion and discrimination, and the interviews were conducted in public places by taking notes after obtaining the necessary approvals or by taking a voice recording with the consent of the participants. The data obtained from the interviews were analyzed and interpreted with content analysis. The answers given by the students were coded to reach various themes, then the data were interpreted. As a result of the interviews conducted within the scope of the research, two different themes came to the fore as discrimination based on race and ethnicity, discrimination based on religion and social-cultural exclusion, and “discrimination and exclusion” based on spatial exclusion codes. As a result, Turkish children living in Germany against discrimination based on race-ethnicity and religion; findings that qualify that they have been social-culturally and spatially excluded; Suggestions were made to administrators, teachers, parents, students, and researchers.

Keywords

Discrimination
Exclusion
Germany
Turkish students

About the Article

Sending Date: 06.06.2020
Admission Date: 07.12.2020
E-publication Date: 30.12.2020

¹ Teacher, Ministry of National Education, Turkey, ekinyesil@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2811-5347>

Introduction

Individuals are considered to have equal value with other individuals regardless of their innate characteristics. Discrimination occurs when this equality is broken over the inherent characteristics of the individual, and as a result, the individual who is discriminated against is thought to feel excluded from the community to which he/she is affiliated and marginalized.

Germany has become one of the countries where discrimination and exclusion issues are heavily discussed, especially with the economic problems and unemployment after heavy immigration, the rise of Islamophobia, and the rise of far-right parties. Recently, Mesut Özil, who stated that he left the German National Football team because of the discriminatory behavior he experienced, said "When I win, I become a German but when I lost I am an immigrant." (Özil, 2018) also caused the issues of discrimination and exclusion to flare up again.

Although Germany does not consider itself a country of immigration, approximately 7 million foreign nationals living in Germany. When taking German citizenship and their families into account, this number rises to approximately 16 million. In summary, one-fifth of those living in Germany have a foreign origin or a history of immigration with the language of politicians (Dahmann & Akpınar, 2012). Despite hosting so many immigrants, Germany's refusal to accept itself as a country of immigration has contributed to its creation of institutional discriminatory and exclusionary policies in education, labor market, and citizenship issues (Güllüpnar, 2014, p.5). The first striking of these is gradual discrimination. Gradual discrimination means that immigrants are included in the labor force of the society, and their access to political and social areas is prevented. As a result of gradual discrimination practices, immigrants in Germany are deprived of many rights and turn into ethnic minorities, and are not seen as individuals of the country as much as Germans (Castles & Miller, 2008, p.362). For example, Turkey has not been accepted dual citizenship and naturalization applications for the origin of aggravated conditions since 1950 ethnic Germans from Eastern Europe and the Soviet Union have accepted citizenship with all the rights. These special citizenship practices offered to ethnic Germans in Germany are also considered as an indicator of racial discrimination (Güllüpnar, 2014, p.7). Even if a Turk was born and raised in Germany and studied there, even if he speaks German better than an ethnic German, he will continue to be racially discriminated against. Because, according to Castles, the principle of blood ties forms the basis of German nationalism. A person living in Germany is not considered as a German unless he comes from German blood, and this situation is seen as a result of Germany's emergence as a late nation-state (as cited in Güllüpnar, 2014, p.11).

The current discriminatory policies in Germany cause those who do not belong to the German race to feel excluded and citizenship is interpreted vertically in Germany. According to Mueller (2006, p.249), at the bottom of this hierarchy are Turks and immigrants applying for asylum.

The main purpose of this research is to determine the thoughts of Turkish students continuing their education in Germany on discrimination and exclusion. For this purpose, "Are Turkish students living in Germany discriminated against? Do Turkish students living in Germany feel excluded? " It was aimed to determine, interpret, and make suggestions on the discrimination and exclusion perceptions of the students attending public schools in Schwaben Region of Bayern State of Germany.

Method

A qualitative research approach was used in this study, which was conducted to determine the perceptions of discrimination and exclusion of Turkish students studying in state schools (from 3rd to 10th grade) located in the town of Vöhringen in Germany. Qualitative research is a research process in which the facts are tried to be understood in a real-world environment where the researcher does not try to manipulate the subject he is researching (Koca, 2017, p.35)

In the research, the opinions of Turkish children living in Germany on discrimination and exclusion issues were tried to be determined. For this, interviews were made by preparing an "interview form to determine the opinions of Turkish students living in Germany on discrimination and exclusion" (See Annex-1). The data obtained at the end of the interviews were analyzed and described objectively.

In this research process, studies on the method, process, and results of the research are explained in a clear and detailed manner in order to ensure validity and reliability. Participants were also met in non-meeting times, and they were in a long-term interaction environment. In-depth research and investigation understanding (collecting, analyzing, and evaluating data) is adopted. An interrelated and consistent process has been followed from the collection of data to its analysis and reaching the results. A purposeful sampling technique was preferred while determining the study group. Research data and results were shared with the participants for verification, and their opinions were taken by presenting them to other relevant researchers (Durmuş, 2004).

Study Group

A study group was formed using the criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling types. As a criterion, among those who were born and continue their education in Germany, their German level is good and whose current grade point average is the lowest 2.00 (2.00 / 4.00) in the system of 4, were preferred. The study group consisted of 18 students from the 3rd grade to the 10th grade, who were attending public schools. As seen in Table 1, 10 of the students participating in the study are girls and 8 of them are boys.

Table 1. Gender and Age Distribution of the Students Participating in the Study

Age	Gender		Frequency (f)	Percentage (%)
	Boy	Girl		
9-10	0	3	3	16.7
11-12	2	2	4	22.2
13-14	3	3	6	33.3
15-16	3	2	5	27.8
Total	8	10	18	100

As seen in Table 2, the students participating in the study consist of Grundschule (primary school), Mittelschule (secondary school), Realschule (higher secondary school than Mittelschule), and Gymnasium (high school) students.

Table 2. School Types of Students Participating in the Study

School Type	Gender		Frequency (f)	Percentage (%)
	Boy	Girl		
Grundschule	0	3	3	16.7
Mittelschule	4	5	9	50.0
Realschule	3	1	4	22.2
Gymnasium	1	1	2	11.1
Total	8	10	18	100

Data Collection Tool

In the study, a semi-structured review form (See Appendix 1) was used as the data collection tool. The questions stated in the interview form were directed to the participants and the answers given by the participants were noted. The semi-structured interview technique is slightly more flexible than the structured interview technique. In this technique, an interview form is created containing the questions we plan to ask beforehand. Depending on the course of the interview, the individual may be asked to open up and elaborate on their answers. This technique is a more suitable technique used in educational science research due to its certain standard and flexibility. The most important convenience provided by the semi-structured interview technique is that it provides more systematic and comparable information since the questions to be asked are prepared in advance and continued depending on this preparation (Türnüklü, 2000, p.547).

In the first part of the interview form, personal information of the participants such as gender, age, current education level/class, current grade point average, German level, place of birth and time lived in Germany are included. In the second part, 18 open-ended questions to measure participants' perceptions of discrimination and exclusion are included (See Appendix 1).

Data Collection Process

The data related to the research are *grundschule* (Primary School 3rd-4th Grade), *Mittelschule* (Middle School, 5th-10th Grade), *Realschule* (Middle School 5th-10th Grade) in Schwaben, Bayern State of Germany, It was collected using a semi-structured interview form prepared by the researcher with Turkish students attending the gymnasium (upper secondary and high school, 5th - 10th grade) schools (see Appendix 1).

Before the interview, the informed consent form was read to the participants, and permission and signature were obtained from the participants and written and signed permissions were obtained from the parents of the participants up to the age of ten (see Appendix 2). The data collection process was applied using the note-taking method. Interviews were held in public places, cafes, and restaurants between March 2018 and May 2018, upon prior agreement with the students to be interviewed. Before starting the interviews, the participants were informed about the subject in general lines and the purpose of the research was mentioned and the interview was started. To prevent data loss, interviews were recorded and notes were recorded in the interviews where the voice of the participant was recorded, within the consent of the participants, and only notes were taken in the interviews where the environment was not suitable for voice recording. The questions in the interview form were asked to the participants one by one and the answers given by the participants were noted on the back of the form. The interviews lasted about 15 minutes.

Data Analysis

Data analysis in phenomenological research is aimed at revealing experiences and meanings. In the content analysis made for this purpose, there is an effort to conceptualize the data and reveal the themes that can define the phenomenon. Results are presented in a descriptive narrative. Besides, findings obtained within the framework of emerging themes and patterns are explained and interpreted (Yıldırım & Şimşek, 2005). Content analysis is to gather similar data within the framework of certain concepts and themes and to interpret them in an understandable order (Yıldırım & Şimşek, 2005).

The data collected within the scope of the research were analyzed by content analysis technique. According to Yıldırım and Şimşek (2013), the data collected in the content analysis are conceptualized first, then organized logically according to the concepts and themes explaining the data are created accordingly. Participants were given a code first in the analysis of the data. Codes such as Ö1 and Ö2 were used for the students interviewed within the scope of the research. The opinions are conceptualized first, then common themes are produced and the opinions are presented and interpreted within the framework of these themes.

The validity of giving direct quotations from the opinions of the participants in the qualitative studies conducted by the interview method and of presenting as many different opinions as possible by increasing the diversity of the participants; It is stated that providing detailed information about the research processes and participant characteristics also strengthens the reliability (Yıldırım & Şimşek, 2013). In this regard, within the scope of validity, while interpreting the research findings, information about the participant characteristics was tried to be given, direct quotations of the participants were included, the participants were encouraged to explain their perceptions and experiences in detail, and were detailed in the study findings.

Results

The comments made based on the codes and themes created from the data obtained in the research are expressed with a descriptive understanding. In this section, the opinions of the participants were coded, themed, analyzed and the findings reported, as in Table 3.

Table 3. The code and themes of the study

Codes	Frequency (f)	Percentage (%)	Themes
Social and cultural exclusion	13	72	Exclusion
Spatial exclusion	7	38	
Discrimination based on race and ethnicity	12	66	Discrimination
Discrimination based on religion	5	27	

A. Views of Turkish Students in Germany on Exclusion

As a result of the interviews conducted within the scope of the research, the themes of social and cultural exclusion, spatial exclusion, discrimination based on race and ethnicity, and discrimination based on religion and exclusion and discrimination were revealed.

A.1. Views of Turkish Students in Germany on Social and Cultural Exclusion

As a result of the interviews, it was revealed that 72% of the participants felt socially and culturally excluded. "How are your classmates treating you? Do they get you into their game? Does he/she have any offensive behaviors for you, for example rude, swearing, or ridiculing you? " When asked the question, the students answered as follows:

"I love my classmates, I have a lot of friends. Some of them don't talk to us. We are not talking to them either. Yes, they make fun of us, for example, when we speak Turkish, they imitate us, make fun of us. They also swear. We don't do anything to them, I don't know why they swear. We don't say anything to them (Ö1). "

"Everyone is playing with their friend group. They have uncomfortable looks, they are rude when they pass me, and say bad things as if they were telling someone else. They call it black or something because the color of my hair is dark (Ö7). "

72% of the students participating in the study stated that they were excluded by their friends in the school environment. While most of these exclusions are due to the students being Turkish, some of the students feel excluded due to their Muslim identity. According to the students interviewed, they stated that although they feel excluded at school, they are rarely exposed to rude behaviors, swearing, and fighting.

Below are some students' views on the question that determines their inclusion in social and cultural activities (tournaments, teams, games, exhibitions, ceremonies, etc.) at schools:

"Yes, but sometimes our teacher makes someone else do what I want to do because you can't do it. For example, once we were going to make music, I wanted to sing the song but he said you cannot sing. He had a German girl sing, but I was telling it better than her (Ö1). "

"For example, we were going to set up a music group at school. I play the guitar well and sing. But the teacher chose a person who did not know and could not play as much as I did, and the group members did not oppose this and immediately approved (Ö8). "

Students, "Do you ever feel excluded in Germany? In which areas and where do you feel left out? " Some of his answers to the question are as follows:

"I don't feel it when shopping. I feel it in government offices. Our job is late, the necessary information is not available. We feel left out in paperwork. This is what they do to non-Germans like us. They behave differently to others other than themselves, they don't like us (Ö3). "

"Of course, I feel like a tourist here sometimes. Like I'm gonna go take a moment to think that Turkey, as though everything as if it were temporary. But it's not like that. I wish we could go but we are here (Ö11). "

Directed to the students regarding the discrimination theme, "Do you feel left out at school? What do you think is the biggest reason for your exclusion? Who do you think is excluding you? " Some of the answers given by the students to the question are as follows:

"Yes, I feel like, that, especially in some celebrations and trips. I was born and raised here, but some of its traditions are not for us. At that time, all Germans were united and we stayed outside (Ö18). "

"So I don't know sometimes. For example, I wanted to dance in this musical because they didn't add me because I was Turkish, they would wear a mini skirt, they never asked me not to wear it. Maybe I would wear it but they never even asked, then one of them said and I felt bad, I was sorry (Ö13).

A.2. Views of Turkish Students in Germany Towards Spatial Exclusion

As a result of the interviews conducted within the scope of the research, a spatial exclusion code was created under the theme of exclusion, and accordingly, it was revealed that 38% of the participants felt themselves spatially excluded. In this context, "What do you think about the area you live in? Why are you sitting there? Are you sitting there voluntarily? Are there Germans in your area of residence? How much? Who else is sitting there? " His views on the question are as follows:

"We live in the building. Most of our neighbors are Turkish, some foreigners. Since our neighbors and relatives are here, I do not want to move elsewhere (Ö7). "

"We usually live in a building where Turks live. We have relatives from our neighbors, my father has friends from work. We sit there voluntarily, close to school and my father's business. There are few Germans in our street, none in our building. There is Bulgarian or something (Ö18). "

It was observed that 38% of the students consulted within the scope of the research live in areas where mostly Turks and foreign nationals live, and the building type and rent are cheap. Most of the students within the scope of the study do not have the idea of moving from the region where they live, since their relatives and Turkish friends are there. One of the main reasons for those who want to move to another house is that the houses they live in are small.

Some of the answers given by the students to the question about the places they usually shop and visit within the scope of the spatial exclusion code under the exclusion theme are as follows:

"Most of the time we make it from Turkish markets. We do not buy much food from big markets, we buy other things. We go to each other's house with my friends, sometimes we go out to a cafe, to eat or something, but there is no place we go regularly, we go everywhere (Ö11). "

"We go to all the markets, we buy meat from the Turkish market. Others do not have halal meat. "I do not like to travel, we usually meet my friends at home, we go to the mosque sometimes, if we go out, we go to the field to play football (Ö2)."

It is seen that students generally prefer Turkish markets due to the convenience of finding halal products for grocery shopping, and they do not prefer a special place to visit.

B. Views of Turkish Students in Germany on Discrimination

To determine the views of Turkish students in Germany on discrimination, various questions were asked, in addition to these questions, questions aimed at revealing whether the students were supported by their teachers and teachers' expectations from them were asked, and the answers given by the students were themed and analyzed. As a result, it was seen that 66% of the students participating in the study stated that they were exposed to discrimination based on race and ethnicity, and 27% of them stated that they were exposed to discrimination based on religion.

B.1. Views of Turkish Students in Germany on Discrimination Based on Race and Ethnicity

Some of the students interviewed within the scope of the research within the scope of the discrimination theme and the code of discrimination based on race and ethnicity, who stated that their rights were violated because they were Turkish, are as follows:

"They had banned me from the exam in which I worked hard and tried to pass. I was overcome there. I didn't say anything because I was a quiet person, but I took the exam again, but this time I got the worst grade again. I think the same things will happen even if I go to a different school (Ö4)."

"There is equality here, the teachers are very good for everyone, but in my previous school, grundschule was not like that. My grades were very good until the fourth grade. I was always the highest in class. But suddenly in the fourth grade, my grades started to decrease. However, I was continuing to work. Then my family came and talked to the teacher and the principal, and so on, while the teacher was going to recommend me to the realschule, my father objected a lot. So in the end my grades improved and I came to my gym, but I wouldn't be able to come if my family didn't care when I could come anyway. According to my father, what we went through in grundschule is completely related to our being Turkish. My father always says that they do this to many children, but their families are unaware (Ö17)."

Within the scope of the discrimination theme, some of the students interviewed within the scope of the research stated that although their rights were not defeated, some teachers helped German students more, and thus these students got ahead of them. Some of the student views are as follows:

"Of course, the best is for the German ones. Although I was born and raised here, I feel inferior to them. "I have to work harder to get what they have achieved without much effort (T11)."

"We need to work harder." In other words, our slightest mistake does not tolerate us, so we have to do it right in the exams (T3)."

Within the scope of the discrimination theme, the opinions of some of the students participating in the research, teachers, and principals at their schools are as follows:

"I moved to another school this period. I wasn't good with my friends at my previous school. The teacher was giving me different homework, I was doing it, then the teacher always said you did wrong. He was doing it to other students as well. He was doing the same to a Turkish and an Italian like me (Ö5)."

"They don't behave equally." They pretend to be but do not behave equally. They are more tolerant of German students. They officially expect us to make mistakes. They are waiting for our slightest mistake. They exaggerate when we have a mistake. If the Germans did the same thing, the matter would be closed immediately. Teachers are not helping, when I have a

question they ignore it. I raise a finger, for example, they do not look at the class. I want to ask after the lesson, for example, they say I don't have time (Ö8). "

Within the scope of the discrimination theme, 66% of the students who participated in the study said, "If you were German rather than Turkish, would your current success at school be different? Why is that?" "My current success would be higher" answered the question. Some of these answers are as follows:

"I think it probably would be higher. I don't know so there is no difference between us, but why are the German ones having higher grades? It sounds ridiculous to me (Ö8). "

"I do not know. I already had the highest grades, but if I were German, maybe I wouldn't need to study that much, maybe my grades could be higher without working so hard (Ö10). "

The students who participated in the study were asked questions to reveal whether their teachers support them, how they motivate and guide them, and to what extent they give importance to their thoughts, and it has been observed that 66% of the students are not supported by their teachers and not encouraged to great success. Some of the views that reveal this are as follows.

"For example, when I get good grades, the teacher doesn't say anything to me, but when others get it, he says" Well done. He doesn't tell my mom that I'm fine. Our teacher has never talked to us like that. He didn't ask our opinion, I don't know. No, they do not support or help. I think they don't want us to be successful (Ö1). "

"The teacher knows that my father is a worker, and he always tells me that you should be a worker too, and your father will earn well. They are always waiting so that we can be workers, doner kebabs. They don't listen to our thinking that they pretend to listen when something happens and say okay, but then they don't do anything. We cannot say anything again (Ö2). "

On the other hand, a small majority (34%) stated that they are supported and motivated by their teachers and give importance to their own opinions. Some of these expressions are as follows:

"When I get a high grade, my teacher shows me an example to my other friends. He says, if you work as much as he does, you can get good grades. One of my teachers says that I will graduate first, believes that I will be very successful. My teachers care about my thoughts (Ö10). "

"Some of my teachers say my hand is resourceful. They say that I make up well, maybe you can become a hairdresser (Ö13). "

B.2. Views of Turkish Students in Germany on Discrimination Based on Religion

27% of the students interviewed within the scope of the research stated that they were exposed to discrimination based on religion. Some students' views are as follows:

"For example, their celebrations are different and our holidays are different. When we celebrate Ramadan, the school continues (Ö6).

"I've been feeling this (discrimination) more, especially since I closed down. I feel people's uncomfortable looks. They just can't accept it. I am Turkish, Muslim and I can live my

religious belief here as I want but they cannot accept it. I mean, it's okay if I travel openly, but there is because I'm closed (Ö16). "

Under the code of discrimination based on religion, some of the students participating in the study stated that Germans were interested in what they did and did not eat. Some students' views are as follows:

"For example, they say why don't you eat it because I don't eat pork. What difference do you have, why do we eat? (Ö5). "

"Sometimes they look at what we eat while eating outside or at school, and they wonder what we eat (Ö14)."

As a result of the answers given by the students to the questions within the scope of the interview form, most of them thought that they were exposed to discrimination based on race and ethnicity, and some students thought that they were discriminated against because of their Muslim identity; It is observed that the rate of students who are excluded from spatial terms is relatively low compared to the rate of students who are socially and culturally excluded.

Discussion, Conclusion, and Suggestions

In this study, the views of Turkish students studying at public schools in the Schwaben region of Germany on discrimination and exclusion were tried to be determined through semi-structured interviews. The interviews were coded and the themes of discrimination and exclusion were reached. According to the results, most of the Turkish students living in Germany feel excluded socially and culturally, a small majority of them spatially; Approximately two-thirds of them state that they suffer discrimination based on race and ethnicity, and one-fourth state that they suffer discrimination based on religion.

According to the results of the interviews conducted within the scope of the study, some Turkish students think that they are discriminated against by their teachers and principals in their schools. Some of the students interviewed stated that their teachers and principals were more tolerant of German students and their grades would be higher if they were German rather than Turkish. The findings obtained in the examination of the education problems of Turkish youth in the North Rhine-Westphalia region of Germany in 2007 also support this view. According to the study, approximately two-thirds of the students studying at the Fachoberschule and approximately one-third of the students studying at Sonderschule, Realschule, and Berufsschule think that teachers and administrators do not treat them equally (Özdemir, Similar and Akbaş, 2007, p.34).

According to the research of Şahan titled "A Qualitative Analysis of the Factors Affecting the Achievement of Turkish Students Attending Primary Schools in Germany", nearly half of the Turkish parents in Germany think that there is discrimination in schools, and the expectation of parents in the first place is about non-discrimination (Şahan, 2012, p.181). The German school system directs students to secondary education categories at different levels, and this decision significantly affects the future of the child, pushing it into a very difficult process to change in his career or adulthood (Bingöl & Özdemir, 2014, p. 141). Moreover, another danger that awaits Turkish children who do not have a good education in the future is economic exclusion. In 2014, in the research named "Discrimination in the Vocational Training Market" conducted by the Bosch Foundation, two resumes with the same qualifications, one with a Turkish name and the other with a German name, were sent to workplaces that provide vocational training. Despite having the same background and qualifications, the applications made under the German name received more positive responses than the applications made with the Turkish name (Bosch-stiftung, 2014).

As stated in the reports prepared by ECRI in 2009 and 2014, which was mentioned earlier in the study, teachers in Germany recommend students who come to good schools with good socioeconomic status three times more than students with the immigrant-origin and the rate of repetition of immigrant students is quite high (ECRI 2009,2014). According to reports, this is a kind of discrimination. During the interviews conducted within the scope of the research, statements were obtained that confirm the ECRI reports. Some students stated that although their grades were good, their teachers guided their parents with the idea that “if they go to the gymnasium, it will have a hard time”, and some teachers directed some students to lower-level schools even though their grades were good.

The elimination method, which is the basis of the German education system, aims to create an elite stratum, and as a result of this system, a student is directed to a profession parallel to the social class he/she belongs to (cited in Turan, 1997, p. 200). As a result of these instructions, students generally have to continue their father's profession. During the interviews conducted within the scope of the research, some students were asked to ask them, “What are your teachers supporting you? How does he act in promoting success? How does it help? ” They stated that their teachers recommended their father's profession (doner kebab, worker, etc.).

In German society and religious differences have been exposed most to exclude the oriental culture that immigrants have both Turkey. For example, the headscarf has become an object that symbolizes that Germans will not easily wash away their values, even if they wish, even though they pose an obstacle in their own adaptation processes (cited in Arıdııcı, 2015, p. 36). Similarly, according to the interviews made within the scope of the research, some students stated that they were subjected to discrimination based on religion. Some students stated that they were ostracized and sometimes verbally abused by the school administration, teachers, and school friends after they were wearing a hijab.

Within the scope of the study, some students stated that they were discriminated against because they were not Christians, did not drink alcohol, and did not eat pork. Some students also stated that they perceive the school holidays on Christian religious holidays as discrimination based on religion, while the school is attending on their own religious holidays.

According to the findings of the researches, although Turkish children in Germany have the preconditions to participate in social life and to benefit from the institutions and opportunities of the dominant culture, their participants in social life are somewhat restricted and excluded (Gökçe, 2006, p.12). In the interviews held within the scope of the research, most of the Turkish students in Germany stated that they felt excluded. The situation of detachment that begins with the mockery and exclusion of young people at school by their German friends, the conditions in which their families work and growing up in an environment where they are also excluded groups them among themselves, preparing them for a life full of psychological problems (cited in Perşembe, 2009, p.258)

In general, it is observed that one-third of Germans have an exclusionary approach towards foreigners. The xenophobia caused by the increase in the number of foreigners in Germany has developed based on not accepting and not respecting the differences of others. This approach in society in general has also affected the schools (Perşembe, 2006, p.101). In Germany, value judgments of children from foreign cultures are not included in school activities, and a uniform understanding is displayed in social, cultural, and other activities. There is no multicultural or intercultural approach (Genç, 2011, p.43). The findings obtained from the interviews conducted within the scope of the research also support these views. For example, some students think that they are not wanted in celebrations of German culture and they stated that they feel excluded in such events (celebrations, excursions, holidays, etc.) and set an example for children from foreign cultures to feel excluded in school activities.

It is obvious that the new places in Germany, where almost all the features of Turkish culture are experienced, taught, and represented, have symbolic value for diasporic subjects. These places allow to be protected against all kinds of structural and cultural exclusion and to maintain their own cultural belonging and identity characteristics in a certain interaction environment (cited in Çelik, 2008, p. 114). According to the findings obtained as a result of the research, it was seen that the region

where some students lived was generally preferred by the Turks. Some of the students interviewed stated that there were mostly Turks in the building they were in, a similar situation was valid on the streets and that the Germans were extremely rare in that area.

While concerns about the preservation and existence of cultural identity bring exclusionary attitudes displayed in various social environments, Turks' introverted, creating spaces where they can coexist, this situation also abstracts them from the multi-faceted relationships in daily life (cited in Perşembe, 2009, p. 257). On the other hand, some students stated that there were mostly Germans in the region they were in, and that people from other nationalities were almost nonexistent. It has been observed that these students belong to families with higher income and the regions they live in are regions with higher rents and more elite.

As a result, as a result of the interviews made with Turkish students studying at public schools in the Schwaben region of Bayern, Germany, within the scope of the research, it is seen that the community they live in has discriminatory and exclusionary perceptions against them, which may affect their current education life, their future jobs and therefore their whole lives. Most of the students stated that they were discriminated against in terms of ethnicity, some of them religiously, in social life and in schools; Some of these students stated that they were excluded in terms of spatial, most of them socially and culturally.

Suggestions

As a result of this research, the following suggestions can be made for school administrations, teachers, parents, students and future researches and practitioners:

Suggestions for school administrators:

- In German schools, information meetings should be organized for parents about the education system, guidance, rules, and educational environment, and parents should be contacted, if necessary, with the help of other parents who have good German or with publications prepared in different languages, with the participation of parents whose German is insufficient.
- Frequent meetings and conversation meetings should be held between the teacher, parents and the school administration.
- Teachers should follow the student directions closely and ensure parent-teacher coordination when necessary.
- Teachers and administrators should know students more closely (culture, religion, language, etc.) and be more understanding towards them and treat them equally with other students.

Suggestions for teachers:

- Especially classroom teachers should show due care about discrimination and exclusion, and if necessary, they should be trained on these issues.
- In student guidance, the load on the teacher and the rate of opinion given to the teacher should be reduced.
- Teachers should be more fair in guiding students.
- Teachers should consider students' special requests, complaints and suggestions.

Suggestions for parents and students:

- Students should especially improve their German level and take care to do their homework on time and completely. Parents should support and follow up their children in this process.

- Students should pay the utmost attention to obeying school rules, report any problems they encounter, and avoid disciplinary action. Parents should definitely go to interviews about their students who have disciplinary problems and take preventive and preventive measures.
- Students should be open to contact with other students and teachers and be willing to participate in social activities. Parents should encourage their children in this regard as much as possible, and if possible, they should participate in the activities themselves.

Recommendations for research and practitioners:

- A similar research can be done in a way that is more comprehensive and reaches more students or parents.
- Studies can be conducted in which the reasons for exclusion and discrimination are examined in detail.
- Discrimination and exclusion levels can be determined by quantitative research.
- Similar studies can be conducted in other countries where Turkish children live and receive education.
- A similar research can be done for university students.

References

- Aksoy, E. (2010). Almanya'da yaşayan üçüncü kuşak Türk öğrencilerin kimlik algılamaları ve buna bağlı olarak karşılaştıkları ayrımcılık sorunları. *Türkiyat Araştırmaları (S:12)*, 7-39
- Arıdıncı, S. (2015). *Almanya'daki Türkiye kökenli göçmen kadınların kimlik algısı üzerine bir alan çalışması: Hessen Eyaleti örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset ve Sosyal Bilimler Dalı: Kocaeli Üniversitesi.
- Bingöl, A. S. (2006). *Almanya ve Hollanda'da Türk Göçmen İşçi Çocuklarına Dönük Eğitim Politikaları ve Uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Castles, S. v. (2008). *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, C. (2008). Almanya'da Türkler: sürekli yabancılık, kültürel çatışma ve din. *Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi(C:5 S:3)*, 113.
- Dahmann, K., & Akpınar, Ç. (2012). *Almanya - göç ülkesi mi, değil mi?* <http://www.dw.com>. adresinden alınmıştır
- Durmuş, E. (2004). Eğitim dünyasının nitel araştırma paradigmasıyla incelenmesi: doğal ya da yapay. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi (C:2 S:4)*, s.415-439.
- Genç, Y. (2011). Almanya' da çokkültürlülük, kültürlerarası eğitim ve türk öğrenciler. *Göçün 50.Yılında Avrupa Türkleri Sempozyumu*. Sakarya.
- Gökçe, O. (2006). Almanya'da uyum ve dışlanma arasında türk gençleri. *Türk Yurdu Dergisi*, 26(224), 9-18.
- Güllüpinar Y. D. (2014). Almanya'da göçmen politikaları ve türkiyeli göçmenlerin trajedisi: yurttaşlık, haklar ve eşitsizlikler üzerine. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (C:14 S:1)*, 1-16.
- Koca, C. (2017). Spor bilimlerinde nitel araştırma yaklaşımı. *Spor Bilimleri Dergisi 28 (1)*,30-48.
- Mueller, C. (2006). "Integrating Turkish communities: a German dilemma. *Population Research Policy Review 25(5)*, 419-441.
- Müdürlüğü, A. v. (2005). *Federal Almanya'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sorunları araştırması*. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (S:1)*, 323-343.
- Özdemir, S. M., Benzer, H., & Akbaş, O. (2009). Almanya'da yaşayan 15-19 yaş Türk gençlerinin eğitim sorunlarına ilişkin bir inceleme (kuzey ren vestfalya örneği). *KEFAD (C:10 S:1)*, 23-40.

- Perşembe, E. (2004). *Almanya'da Türk Kimliği. Din ve Entegrasyon*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Perşembe, E. (2006). Almanya'da Türk varlığının bugünkü görünümü ve geleceği. *Türk Yurdu Dergisi*, S:224, 80-85.
- Perşembe, E. (2009). Almanya'da çokkültürlü yapının ayrıştırılan unsuru olarak müslümanlar ve entegrasyon deneyimleri. *İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, (C:6 S:2), 233-263.
- Sönmez, E. İ. (2001). *Yapısal Dönüşümler Sürecinde Toplumsal Dışlanmışlıkların Oluşumu*. (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Spears Brow C., B. R. (2010). an experimental study of the correlates and consequences of perceiving oneself to be the target of gender discrimination. *Journal of Experimental Child Psychology*,107 (2), 100-117.
- Squires, G. (1994). *Capital and Communities in Black and White*. Albany: SUNY Press.
- Squires, G. v. (2001). *Color and Money*. Albany: SUNY Press.
- Şahan, G. (2012). Almanya'da ilkokullara devam eden türk öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin nitel bir analizi. (yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dal: Ankara.
- T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2011). Avrupa'da yaşayan Türkler. *T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı*: Ankara.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma örneği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (S:24), 543-559.
- Yıldırım, A. v. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: YTB Yayınları.

Appendix

Appendix - 1: Interview Form

Interview Date:

Interview Hour:

Participant Information

Gender : Male Female
Age :
Current education level / class :
Current GPA :
German Level :
Place of Birth :
Time lived in Germany :

1. Are you treated differently because you are Turkish? How ?
2. In what matters do you think you are treated differently? How ?
3. Are you treated differently because you are Turkish at school, government offices, markets or cafes? <i>How are they treated differently, what are they doing?</i> <i>Why do you think you are being treated differently?</i>
4. Do your teachers and school principal treat everyone equally at school? How do they treat you and other friends? Would you like to go to a different school? <i>Are you having problems, what kind of problems are you having?</i>
5. Are there any situations where you think your rights are defeated because you are Turkish? How? Can you give an example?
6. How are your classmates treating you? Do they get you into their game? <i>Does he/she have any offensive behaviors for you, for example rude, swearing or mocking?</i>
7. How do your teachers and principal help you when you encounter a problem at school?
8. When you encounter a problem at school, do you feel lonely and left out? Why is that? <i>When did you feel like this? When did you feel like this?</i>
9. Do you think you are included in school activities? (Tournaments, teams, games, exhibitions, ceremonies, etc.)
10. Do you think your current success at school would be different if you were German rather than Turkish? Why is that?
11. In what subjects do your teachers support you? <i>How does he act in promoting success? How does it help?</i>
12. Do your teachers believe that you can do good work, what do they expect from you? <i>Does he care about your opinion? How much does he care?</i>
13. Do you think your friends or teachers have negative thoughts towards you at school? Can you give an example?
14. Do you ever feel left out in Germany? In which areas and where do you feel left out?
15. Do you feel left out at school? <i>What do you think is the biggest reason for your exclusion? Who do you think is excluding you?</i> <i>What if the groups or people you were excluded from would take you among them?</i>
16. What do you think about your area of residence? Why are you sitting there? Are you sitting there voluntarily? Are there Germans in your area of residence? How much? Who else is sitting there?
17. Would you like to move to a different area? Do you think you will be allowed to live in another area?
18. Where do you usually shop from? Where do you like to travel? (Turkish street, garden, park, etc.)

Appendix - 2: Informed Volunteer Consent Form**INFORMED VOLUNTEER CONSENT FORM**

We invite you to the research titled "*Discrimination and Exclusion Perceptions of Turkish Students Living in Germany*" conducted by Asaf Ekin Yeşil. The purpose of this research is to reveal the thoughts of Turkish students studying in Germany on discrimination and exclusion issues. In the research, you are asked to spare an estimated 25 minutes. An estimated 15 other people will participate in the study. Participation in this study is entirely voluntary. To achieve the purpose of the study, you are expected to answer all questions completely, without any pressure or suggestion, and sincerely giving you the most appropriate answers. Reading and approving this form will mean that you agree to participate in the research. However, you also have the right not to participate in the study or to stop working at any time after participation. The information obtained from this study will be used solely for research purposes and your personal information will be kept confidential; however, your data can be used for publication purposes. If you need more information about the purpose of the research now or later, you can ask the researcher now or reach ekinyesil@hotmail.com the e-mail address. When the research is completed, please forward it to the researcher if you want general/specific results to be shared with you.

I read the above information that should be given to the participant before the research and I understood the scope and purpose of the study I was asked to participate in and my voluntary responsibilities. Written and verbal explanation about the study was made by the researcher/researchers named below. Adequate confidence has been given that my personal information will be protected with care. Under these circumstances, I agree to participate in the research in the question of my own free will, without any pressure or suggestion.

Participant:

Name-Surname:

Signature:

Researcher:

Name-Surname:

Signature:

Almanya’da Yaşayan Türk Öğrencilerin Ayrımcılık ve Dışlanmışlık Algıları

Asaf Ekin YEŞİL¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin ayrımcılık ve dışlanmışlık algılarını belirlemektir. Araştırmanın katılımcılarını, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Almanya’nın Bayern eyaletinin Schwaben bölgesinde devlet okullarına (grundschule, mittelschule, realschule ve gymnasium) devam etmekte olan 18 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma, nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmıştır. Görüşme formunda, öğrencilerin dışlanma ve ayrımcılık konularındaki düşüncülerini açıklamalarını sağlayacak türden 18 adet soruya yer verilmiş, görüşmeler kamuya açık mekanlarda gerekli onaylar alındıktan sonra not tutularak ya da katılımcıların rızası ile ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Öğrencilerin verdiği cevaplar kodlanarak çeşitli temalara ulaşılmış, ardından veriler yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda ırk-etnisiteye dayalı ayrımcılık, dine dayalı ayrımcılık ile sosyal-kültürel dışlanma, mekânsal dışlanma kodlarına dayalı “ayrımcılık ve dışlanma” olarak iki ayrı tema ön plana çıkmıştır. Sonuç olarak, Almanya’da yaşayan Türk çocuklarının ırk-etnisiteye ve dine dayalı ayrımcılığa; sosyal-kültürel ve mekânsal açıdan dışlanmaya uğradıklarını niteler bulgulara ulaşılmış; idarecilere, öğretmenlere, veli ve öğrenciler ile araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Ayrımcılık
Dışlanma
Almanya
Türk öğrenciler

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 06.06.2020
Kabul Tarihi: 07.12.2020
E-Yayın Tarihi: 30.12.2020

¹ Öğretmen, TC Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, ekinyesil@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2811-5347>

Giriş

Bireyler doğuştan getirdikleri özelliklerinden bağımsız olarak diğer bireylerle eşit değere sahip kabul edilmektedir. Ayrımcılık, bireyin doğuştan sahip olduğu özellikler üzerinden bu eşitliğin bozulması ile ortaya çıkmakta ve bunun sonucunda ayrımcılığa uğrayan bireyin, kendini bağlı bulunduğu topluluktan dışlanmış, ötekileştirilmiş hissettiği düşünülmektedir.

Almanya, özellikle yoğun göçlerden sonra yaşanan ekonomik sorunlar ve işsizlikle birlikte İslamofobinin de artması ve aşırı sağ partilerin yükselişiyle birlikte ayrımcılık ve dışlanma konularının yoğun olarak tartışıldığı ülkelerden biri haline gelmiştir. Son zamanlarda, Almanya Milli Futbol takımını, yaşadığı ayrımcı davranışlar yüzünden bıraktığını belirten Mesut Özil'in "Kazanınca Alman kaybedince göçmen oluyorum." (Özil, 2018) şeklindeki demeci de ayrımcılık ve dışlanma konularının yeniden alevlenmesine sebebiyet vermiştir.

Almanya, her ne kadar kendisini bir göç ülkesi olarak kabul etmese de Almanya'da yaklaşık 7 milyon yabancı uyruklu kişi yaşamaktadır. Alman vatandaşlığına geçenler ve bunların aileleri de hesaba katıldığında bu sayı yaklaşık 16 milyona yükselmektedir. Özetle, Almanya'da yaşayanların beşte biri yabancı kökenli ya da siyasilerin diliyle göç geçmişine sahiptir (Dahmann & Akpınar, 2012). Bu kadar çok göçmen barındırmasına rağmen Almanya'nın kendisini bir göç ülkesi olarak kabul etmemesi eğitim, emek piyasası ve yurttaşlık meselelerinde kurumsal ayrımcı ve dışlayıcı politikalar üretmesine katkıda bulunmuştur (Güllüpinar, 2014, s.5). Bunlardan ilk göze çarpan kademeli ayrımcılıktır. Kademeli ayrımcılık, göçmenlerin toplumun özellikle işgücü alanlarına dahil edilip siyasal, sosyal alanlara erişimlerinin engellenmesi anlamına gelmektedir. Kademeli ayrımcılık uygulamaları sonucunda Almanya'daki göçmenler birçok haktan mahrum kalarak etnik azınlıklara dönüşmekte ve Almanlar kadar ülkenin bir bireyi olarak görülmemektedir (Castles & Miller, 2008, s.362). Örneğin, Türkiye kökenlilere yönelik çifte vatandaşlık uygulaması kabul edilmemiş ve vatandaşlığa geçiş şartları ağırlaştırılmışken 1950'lerden itibaren Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliğinden gelen etnik Almanlar bütün haklarıyla birlikte vatandaşlığa kabul edilmişlerdir. Almanya'da etnik Almanlara sunulan bu özel vatandaşlık uygulamaları da ırksal ayrımcılığın bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Güllüpinar, 2014, s.7). Bir Türk Almanya'da doğmuş ve büyümüş, orada okumuş olsa hatta bir etnik Almandan daha iyi Almanca konuşsa dahi ırksal olarak ayrımcılığa uğramaya devam edecektir. Çünkü Castles'e göre kan bağı ilkesi Alman ulusçuluğunun temelini oluşturmaktadır. Almanya'da yaşayan biri Alman kanından gelmediği sürece Alman olarak kabul edilmemektedir ve bu durum Almanya'nın geç bir ulus devlet olarak ortaya çıkmasının sonucu olarak görülmektedir (aktaran, Güllüpinar, 2014, s.11).

Almanya'daki mevcut ayrımcı politikalar Alman ırkına ait olmayanların kendilerini dışlanmış hissetmelerine ve Almanya'da vatandaşlığın dikey bir şekilde yorumlanmasına sebebiyet vermektedir. Mueller'e göre (2006, s.249), bu hiyerarşinin en altında ise Türkler ve iltica başvurusu yapan göçmenler yer almaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, Almanya'da eğitimlerine devam eden Türk öğrencilerin ayrımcılık ve dışlanmışlık konularındaki düşüncelerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, "Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler ayrımcılığa uğruyor mu? Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler kendilerini dışlanmış hissediyor mu?" soruları ekseninde Almanya'nın Bayern eyaleti Schwaben bölgesindeki resmi okullarda okuyan öğrencilerin ayrımcılık ve dışlanmışlık algılarını belirlemek, yorumlamak ve önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Almanya'nın Vöhringen kasabasında yer alan devlet okullarında (3.sınıftan 10.sınıfa kadar) okumakta olan Türk öğrencilerin ayrımcılık ve dışlanmışlık algılarını belirlemeye yönelik yapılan bu araştırma da nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma, araştırmacının araştırdığı konuyu manipüle etmeye çalışmadığı bir gerçek dünya ortamında olguların anlaşılmasına çalışıldığı bir araştırma sürecidir (Koca, 2017, s.35).

Araştırmada Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının ayrımcılık ve dışlanmışlık konularındaki düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için "Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerinin ayrımcılık ve dışlanmışlık hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik görüşme formu" (Bkz. Ek-1)

hazırlanarak görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sonunda ulaşılan veriler tarafsız bir şekilde analiz edilerek betimlenmiştir.

Bu araştırma sürecinde geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması için ise araştırmanın yöntemi, süreci ve sonuçlarına yönelik çalışmalar açık ve ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Katılımcılarla görüşme dışı zamanlarda da bir araya gelmiş, uzun süreli bir etkileşim ortamında bulunulmuştur. Derinlemesine araştırma ve inceleme anlayışı (verilerin toplanması, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi) benimsenmiştir. Verilerin toplanmasından analiz edilip sonuçlara ulaşılmaya kadar birbirleriyle bağlantılı ve tutarlı bir süreç takip edilmiştir. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Araştırma verileri ve sonuçları doğrulama amacıyla katılımcılarla paylaşılmış, ilgili diğer araştırmacılara sunulmuş görüşleri alınmıştır (Durmuş, 2004).

Araştırma Grubu

Amaçlı örnekleme türlerinden kriter örnekleme yöntemiyle çalışma grubu oluşturulmuştur. Kriter olarak Almanya’da doğmuş, eğitimlerine Almanya’da başlamış ve devam etmekte olanlardan Almanca düzeyi iyi ve mevcut not ortalaması 4’lük sistemde en düşük 2.00 (2.00 / 4.00) olanlar tercih edilmiştir. Çalışma grubunu, 3. sınıftan 10. sınıfa kadar devlet okullarına devam etmekte olan toplam 18 öğrenci oluşturmuştur. Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 10’u kız 8’i erkektir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet ve Yaş Dağılımları

Yaş	Cinsiyet		Frekans (f)	Yüzdellik (%)
	Erkek	Kız		
9-10	0	3	3	16.7
11-12	2	2	4	22.2
13-14	3	3	6	33.3
15-16	3	2	5	27.8
Toplam	8	10	18	100

Araştırmaya katılan öğrenciler Tablo 2’de görüldüğü gibi Grundschule (ilkokul) , Mittelschule (ortaokul), Realschule (mittelschuleye göre daha daha yüksek düzeydeki ortaokul) ve Gymnasium (lise) öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Devam Ettikleri Okul Türleri

Okul Türü	Cinsiyet		Frekans (f)	Yüzdellik (%)
	Erkek	Kız		
Grundschule	0	3	3	16.7
Mittelschule	4	5	9	50.0
Realschule	3	1	4	22.2
Gymnasium	1	1	2	11.1
Toplam	8	10	18	100

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu (Bkn. Ek 1) kullanılmıştır. Görüşme formunda belirtilen sorular katılımcılara yöneltilmiş, katılımcıların verdikleri cevaplar not alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğinden biraz daha esneklerdir. Bu teknikte, önceden sormayı planladığımız soruları içeren bir görüşme formu düzenlenir. Görüşmenin akışına bağlı olarak bireyin yanıtlarını açması ve ayrıntılandırılması istenebilir. Bu teknik sahip olduğu belirli standartlık ve esneklik nedeniyle eğitim bilim araştırmalarında kullanılan daha uygun bir tekniktir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin sunduğu en önemli kolaylık, sorulacak soruların önceden hazırlanması ve bu hazırlanmaya bağlı olarak sürdürülmesi sebebiyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Türnüklü, 2000, s.547).

Görüşme formunun ilk kısmında katılımcılara ait cinsiyet, yaş, mevcut eğitim kademesi / sınıfı, mevcut not ortalaması, Almanca düzeyi, doğum yeri ve Almanya’da yaşadığı süre gibi kişisel bilgilere yer verilmiştir. İkinci kısımda ise katılımcıların, ayrımcılık ve dışlanmışlık algılarını ölçmeye yönelik 18 adet açık uçlu soruya yer verilmiştir (Bkn. Ek 1).

Veri Toplama Süreci

Araştırmaya ilişkin veriler Almanya'nın Bayern Eyaleti Schwaben bölgesinde yer alan grundschule (İlkokul 3.- 4. Sınıf), mittelschule (Ortaokul, 5.-10. sınıf), realschule (Orta düzey ortaokul ve lise 5.-10. sınıf), gymnasium (Üst düzey orta okul ve lise, 5. – 10. Sınıf) okullarına devam etmekte olan Türk öğrenciler ile araştırmacı tarafından düzenlenen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır (bkz. Ek 1).

Görüşme öncesinde katılımcılara bilgilendirilmiş gönüllü rıza formu okunmuş ve katılımcılardan izin ve imza alınmış, on yaşa kadar olan katılımcıların velilerinden de yazılı izni alınmıştır (bkz. Ek 2). Veri toplama süreci not alma yöntemi ile uygulanmıştır. Görüşme yapılacak öğrenciler ile önceden kararlaştırılarak Mart 2018 – Mayıs 2018 tarihleri arasında kamuya açık yerlerde, kafe ve restoranlarda görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelere başlanmadan önce katılımcılara konuyla ilgili genel hatlarda bilgiler verilmiş araştırmanın amacından bahsedilerek görüşmeye geçilmiştir. Veri kayıplarını önlemek amacıyla, katılımcıların izinleri dahilinde, katılımcının sesinin net olarak kaydedilebildiği görüşmelerde görüşmeler ses kaydına alınmış ve not tutulmuş, ortamın ses kaydına müsait olmadığı görüşmelerde sadece not tutulmuştur. Katılımcılara görüşme formunda bulunan sorular teker teker yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplar formun arkasına not alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Olgubilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatımla sunulur. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). İçerik analizinde birbirine benzeyen verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılabilir bir düzene sokarak yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2013) içerik analizinde toplanan veriler önce kavramlaştırılır, daha sonra kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenir ve buna göre veriyi açıklayan temalar oluşturulur. Verilerin analizinde öncelikle katılımcılara birer kod verilmiştir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğrenciler için Ö1, Ö2 şeklinde kodlar kullanılmıştır. Görüşler önce kavramlaştırılmış, sonra ortak temalar üretilmiş ve görüşler bu temalar çerçevesinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Görüşme yöntemiyle yürütülen nitel araştırmalarda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer vermenin ve katılımcıların çeşitliliğini atıtarak olabildiğince farklı görüşleri ortaya koymanın geçerliliği; araştırmanın süreçlerine ve katılımcı özelliklerine ilişkin ayrıntılı bilgi sunmanın da güvenilirliği güçlendirdiği belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda geçerlik kapsamında, araştırma bulguları yorumlanırken katılımcı özelliklerine yönelik bilgiler verilmeye çalışılmış, katılımcıların doğrudan alıntılara yer verilmiş, katılımcıların algılarını ve deneyimlerini ayrıntılı olarak açıklamaları teşvik edilmiş ve çalışma bulgularında detaylı olarak belirtilmiştir.

Bulgular

Araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kod ve temalardan hareketle yapılan yorumlar, betimsel bir anlayışla ifade edilmiştir. Bu bölümde katılımcıların görüşleri Tablo 3'teki gibi kodlanarak temalandırılmış, analiz edilmiş ve bulgular raporlandırılmıştır.

Tablo 3. Çalışma kod ve temaları

Kodlar	Frekans (f)	Yüzdelerik (%)	Temalar
Sosyal ve kültürel dışlanma	13	72	Dışlanma
Mekansal dışlanma	7	38	
İrk ve etnisiteye dayalı ayrımcılık	12	66	Ayrımcılık
Dine dayalı ayrımcılık	5	27	

A. *Almanya'daki Türk Öğrencilerin Dışlanmaya Yönelik Görüşleri*

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda sosyal ve kültürel dışlanma, mekansal dışlanma, ırk ve etnisiteye dayalı ayrımcılık ve dine dayalı ayrımcılık kodları ve dışlanma ile ayrımcılık temaları ortaya çıkmıştır.

A.1. *Almanya'daki Türk Öğrencilerin Sosyal ve Kültürel Dışlanmaya Yönelik Görüşleri*

Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların % 72'sinin kendisini sosyal ve kültürel açıdan dışlanmış hissettikleri ortaya çıkmıştır. "Sınıf arkadaşlarınızın size nasıl davranıyor? Sizi oyunlarına alıyorlar mı? Sizi rahatsız edici davranışları var mı, örneğin kaba davrandığı, küfür ettiği ya da alay ettiği oluyor mu?" sorusu yöneltildiğinde öğrenciler şu şekilde cevap vermişlerdir:

"Sınıf arkadaşlarımı seviyorum, bir sürü arkadaşım var. Bazıları bizimle konuşmuyor. Biz de onlarla konuşmuyoruz. Evet dalga geçiyorlar mesela biz Türkçe konuşunca bizi taklit ediyorlar, dalga geçiyorlar. Küfür de ediyorlar. Biz onlara bir şey yapmıyoruz niye küfür ediyorlar bilmiyorum. Biz onlara hiçbir şey demiyoruz (Ö1)."

"Herkes kendi arkadaş grubu ile oynuyor. Rahatsız edici bakışları var, kaba davranıyorlar yanımdan geçerken başkasına söylüyormuş gibi kötü şeyler söylüyorlar. Saçımın rengi koyu olduğu için kara filan diyorlar (Ö7)."

Araştırmaya katılan öğrencilerin %72'si okul ortamında, arkadaşları tarafından dışlandığını ifade etmiştir. Bu dışlanmaların çoğu öğrencilerin Türk olmalarından kaynaklanmaktayken, öğrencilerden bir kısmı ise müslüman kimliğinden dolayı kendini dışlanmış hissetmektedir. Görüşme yapılan öğrencilerin belirttiğine göre, okulda her ne kadar dışlanmış hissetseler de kaba davranışlar, küfür etme, kavga gibi hareketlere nadiren maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Okullarda yapılan sosyal ve kültürel etkinliklere (turnuvalar, ekipler, oyunlar, sergiler, törenler vs.) dahil edilme durumlarını belirleyen soruya yönelik bazı öğrencilerin görüşleri aşağıdadır:

"Evet ama bazen öğretmenimiz benim yapmak istediğim şeyi sen yapamazsın diye başkasına yaptırıyor. İşte mesela bir kere müzik yapacaktık ben şarkıyı söylemek istedim ama sen söyleyemezsin dedi. Alman bir kıza söyletti ama ben daha güzel söylüyordum ondan (Ö1)."

"Mesela biz bir müzik grubu kuracaktık okulda. Ben iyi gitar çalarım, söylerim de. Ama öğretmen bilmeyen, benim kadar çalamayan birini seçti, bir Almanı, gruptakiler de buna karşı çıkmadı hemen onayladılar (Ö8)."

Öğrencilerin, "Almanya'da kendinizi dışlanmış hissettiğiniz oluyor mu? Hangi alanlarda, nerelerde kendinizi dışlanmış hissediyorsunuz?" sorusuna verdiği bazı yanıtlar şu şekildedir:

"Alışverişlerde hissetmiyorum. Devlet dairelerinde hissediyorum. Bizim işimiz daha geç oluyor, gerekli bilgilendirme olmuyor. Kağıt işlerinde dışlanmış hissediyoruz. Bizim gibi Alman olmayanlara da böyle yapıyorlar. Kendi dışındakilere farklı davranıyorlar, sevmiyorlar sanırım bizi (Ö3)."

"Tabi ki, yani bazen burada kendimi turist gibi hissediyorum. Sanki bir süre durup Türkiye'ye gideceğim gibi, sanki her şey geçiciymiş gibi. Ama öyle değil yani keşke gitsek ama buradayız (Ö11)."

Ayrımcılık temasına yönelik öğrencilere yöneltilen, “Okulda kendinizi dışlanmış hissediyor musunuz? Sizce dışlanmanızın en büyük sebebi nedir? Kimlerin sizi dışladığınızı düşünüyorsunuz?” sorusuna öğrencilerin verdiği bazı cevaplar şu şekildedir:

“Evet özellikle bazı kutlamalarda, gezilerde öyle hissediyorum. Burada doğdum büyüdüm ama bazı gelenekleri bize göre değil. O zamanlar tüm Almanlar bir oluyor biz dışarda kalıyoruz (Ö18).”

“Yani bilmiyorum bazen. Ya mesela ben dans yapmak istiyordum bu müzikalde ben Türküm diye beni katmamışlar, mini etek giyeceklerdi, ben giymem diye hiç sormamışlar. Belki de giyerdim ama hiç sormamışlar bile, sonra onlardan biri söyledi ve kötü hissettim, üzülüm (Ö13).”

A.2. Almanya’daki Türk Öğrencilerin Mekansal Dışlanmaya Yönelik Görüşleri

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda dışlanma teması altında mekansal dışlanma kodu oluşturulmuş, buna göre katılımcıların % 38’inin kendisini mekansal açıdan dışlanmış hissettiği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda öğrencilere yöneltilen “Oturduğunuz bölge hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden orada oturuyorsunuz? Kendi isteğinizle mi orada oturuyorsunuz? Oturduğunuz bölgede Almanlar var mı? Ne kadar? Başka kimler orada oturuyor?” sorusuna yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Binada oturuyoruz. Komşularımızın çoğu Türk, biraz yabancı var. Komşularımız ve akrabalarımız burada olduğu için başka yere taşınmak istemem (Ö7).”

“Genelde Türklerin oturduğu bir binada oturuyoruz. Komşularımızdan akrabalarımız var, babamın iş yerinden arkadaşları var. Kendi isteğimizle orada oturuyoruz, okula ve babamın işine yakın. Alman bizim sokakta az var, binamızda hiç yok. Bulgar filan var (Ö18).”

Araştırma kapsamında görüşüne başvurulmuş öğrencilerin % 38’inin, daha çok Türklerin ve yabancı uyrukluların yaşadığı, bina tipi, kirası ucuz bölgelerde yaşadıkları görülmüştür. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin büyük bir kısmı akrabaları ve Türk arkadaşları orada olduğundan yaşadığı bölgeden başka bir bölgeye taşınma düşüncesinde değildir. Başka bir eve geçmek isteyenlerin ise başlıca sebeplerinden birisi yaşadıkları evlerin küçük olmasıdır.

Dışlanma teması altındaki mekansal dışlanma kodu kapsamında öğrencilere yöneltilmiş olan genelde alışveriş yaptıkları ve gezmeyi tercih ettikleri yerler ile ilgili soruya öğrencilerin verdiği bazı cevaplar şu şekildedir:

“Çoğu zaman Türk marketlerden yapıyoruz. Büyük marketlerden pek yiyecek almıyoruz diğer şeyleri alıyoruz. Arkadaşlarımla birbirimizin evine gidiyoruz bazen dışarı kafeye, yemek yemeye filan gidiyoruz ama düzenli gittiğimiz bir yer yok, her yere gideriz (Ö11).”

“Tüm marketlere gideriz, eti filan Türk marketten alıyoruz. Diğerlerinde helal et olmuyor. Gezmeyi sevmiyorum, arkadaşlarımla evde buluşuyoruz genelde, camiye gidiyoruz bazen, dışarı çıkarsak futbol oynamaya sahaya gidiyoruz (Ö2).”

Öğrencilerin, market alışverişleri için helal ürün bulmanın kolaylığından dolayı genel olarak Türk marketlerini tercih ettikleri, gezmek için ise özel bir mekan tercihlerinin olmadığı görülmektedir.

B. Almanya'daki Türk Öğrencilerin Ayrımcılığa Yönelik Görüşleri

Almanya'daki Türk öğrencilerin ayrımcılığa yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla çeşitli sorular yöneltilmiş, bu sorulara ilaveten öğrencilerin, öğretmenleri tarafından desteklenip desteklenmediğini ve öğretmenlerin onlardan beklentilerini ortaya koymayı amaçlayan sorular sorulmuş ve öğrencilerin verdiği cevaplar temalandırılıp analiz edilmiştir. Sonuçta, araştırmaya katılan öğrencilerin % 66'sının ırk ve etnisiteye dayalı ayrımcılığa, % 27'sinin ise dine dayalı ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirttiği görülmüştür.

B.1. Almanya'daki Türk Öğrencilerin Irk ve Etnisiteye Dayalı Ayrımcılığa Yönelik Görüşleri

Ayrımcılık teması kapsamında ırk ve etnisiteye dayalı ayrımcılık kodu bağlamında araştırma kapsamında görüşme yapılan öğrencilerden Türk oldukları için hakkının yendiğini belirtenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Çok çalışıp geçmeye çalıştığım sınavda beni sınavdan men etmişlerdi. Benim orada çok hakkım yendi. Sessiz biri olduğum için bir şey demedim ama bir daha girdim sınava ama bu sefer en kötü notu yine ben aldım. Farklı bir okula gitsem de aynı şeyler olacak diye düşünüyorum (Ö4).”

“Burada eşitlik var, öğretmenler filan çok iyi herkese ama önceki okulumda grundschulede böyle değildi. Benim notlarım dördüncü sınıfa kadar çok iyiydi. Hep sınıfın en yükseğiydim. Ama dördüncü sınıfta birden notlarım düşmeye başladı. Halbuki ben çalışmaya devam ediyordum. Sonra ailem geldi sürekli, öğretmenle müdürle filan konuştu, öğretmen beni realschuleye önerecekken, babam çok itiraz etti. Yani sonuçta notlarım düzeldi ve gymnasiuma geldim ama zaten gelebilecekken ailem önemsemeseydi gelemeyecektim. Babamın demesine göre grundschulede yaşadıklarımız tamamen Türk olmamızla alakalı. Babam hep söylüyor bunu birçok çocuğa yapıyorlarmış ama aileleri farkında olmuyormuş (Ö17).”

Ayrımcılık teması kapsamında, araştırma kapsamında görüşme yapılan öğrencilerden bazıları ise kendi hakları yenilmese de bazı öğretmenlerin Alman öğrencilere daha çok yardımcı olduğunu ve bu sayede bu öğrencilerin onların önüne geçtiğini belirtmektedir. Öğrenci görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Elbette, her şeyin iyisi Alman olanlar için. Ben burada doğup büyümeme rağmen onlardan aşağı statüde hissediyorum. Onların çok uğraşmadan elde ettiğini benim elde etmem için çok daha fazla uğraşmam gerekiyor (Ö11).”

“Bizim daha çok çalışmamız gerekiyor. Yani en ufak hatamızda bize tolerans olmuyor o yüzden doğru yapmamız gerekiyor sınavlarda (Ö3).”

Ayrımcılık teması kapsamında, araştırmaya katılan öğrencilerin bazılarının, okullarındaki öğretmenlerin ve müdürlerin herkese eşit davranıp davranmadıklarına dair görüşleri şu şekildedir:

“Başka bir okula geçtim bu dönem. Önceki okulumda arkadaşlarımla aram iyi değildi. Öğretmen, bana farklı ödev veriyordu yapıyordum sonra öğretmen yanlış yapmışsın hep diyordu. Başka öğrencilere de yapıyordu. Benim gibi bir Türk'e ve bir İtalyan'a da aynısını yapıyordu (Ö5).”

‘Eşit davranmıyorlar. Davranıyor gibi yapıyorlar ama eşit davranmıyorlar. Alman öğrencilere karşı daha toleranslılar. Resmen bizim hata yapmamızı bekliyorlar. En ufak hatamızı bekliyorlar. Hatamız olunca da çok abartıyorlar. Almanlar aynı şeyi yapsa hemen konu kapanıyor. Öğretmenler yardımcı olmuyorlar, bir sorum olduğunda görmezden geliyorlar. Parmak kaldırıyorum mesela derste bakmıyorlar. Dersten sonra sormak istiyorum mesela zamanım yok diyorlar (Ö8).’

Ayrımcılık teması kapsamında, araştırmaya katılan öğrencilerin % 66’sı , “Türk değil de Alman olsaydınız okuldaki mevcut başarınız farklı olur muydu? Neden?” sorusuna “mevcut başarıım daha yüksek olurdu” cevabını vermiştir. Bu cevaplardan bazıları şu şekildedir:

‘Büyük ihtimal daha yüksek olurdu diye düşünüyorum. Bilmiyorum yani aramızda bir fark yok ama neden Alman olanların notları daha yüksek? Bana çok saçma geliyor (Ö8).’

‘Bilmem. Zaten notlarım en yüksek ama Alman olsam belki bu kadar çalışmama gerek kalmazdı, belki bu kadar çok çalışmadan da notlarım yüksek olabilirdi (Ö10).’

Araştırmaya katılan öğrencilere, öğretmenlerinin kendilerini destekleyip desteklemediklerini, onları ne şekilde motive ettiklerini ve yönlendirdiklerini, onların düşüncelerine ne derece önem verdiklerini ortaya koymak amacıyla sorular yöneltilmiş ve öğrencilerin % 66’sının öğretmenleri tarafından desteklenmediği, büyük başarılarla teşvik edilmediği görülmüştür. Bunu ortaya koyan bazı görüşler şu şekildedir.

‘Mesela ben iyi not aldığım zaman öğretmen bana bir şey demiyor ama başkaları alınca aferin diyor. Anneme benim iyi olduğumu söylemiyor. Öğretmenimiz bizimle hiç böyle konuşmadı. Düşüncemizi de sormadı bilmiyorum. Hayır desteklemiyorlar, yardımcı da olmuyorlar. Hatta bence başarılı olmamızı da istemiyorlar (Ö1).’

‘Öğretmen benim babamın işçi olduğunu biliyor bana hep sen de işçi ol bak baban güzel kazanıyor diyor, mesela doktor ol demiyor, öğretmen ol demiyor. Biz hep işçi olalım, dönerci olalım diye bekliyorlar. Düşüncemizi dinlemiyorlar ki, bir şey olduğunda dinlemiş gibi yapıp tamam diyorlar ama sonra bir şey yapmıyorlar. Biz de bir daha bir şey diyemiyoruz (Ö2).’

Diğer yandan az bir çoğunluk (%34), öğretmenleri tarafından desteklendiğini, motive edildiğini ve öğretmenlerinin kendi düşüncelerine önem verdiğini belirtmiştir. Bu ifadelerden bazıları şu şekildedir:

‘Ben yüksek not aldığım da diğer arkadaşlarıma örnek gösteriyor öğretmenim. Siz de onun kadar çalışırsanız siz de iyi notlar alabilirsiniz diyor. Öğretmenlerimden biri okulu birinci bitireceğimi söylüyor, çok başarılı olacağıma inanıyor. Öğretmenlerim düşüncelerime önem veriyorlar (Ö10).’

‘Elimin becerikli olduğunu söylüyor bazı öğretmenlerim. Makyajı iyi yapıyorum belki kuaför olursun diyorlar (Ö13).’

B.2. Almanya’daki Türk Öğrencilerin Dine Dayalı Ayrımcılığa Yönelik Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğrencilerin % 27’si dine dayalı ayrımcılığa maruz kaldığı konusunda görüş bildirmiştir Bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Mesela onların kutladıkları farklı bizim bayramlarımız farklı. Biz Ramazan’ı kutlayınca okul devam ediyor mesela derslerden geri kalıyoruz ama onların bayramı olunca tatil oluyor (Ö6).”

“Özellikle kapandığımdan beri bunu (ayrımcılığı) daha çok hissediyorum. İnsanların rahatsız edici bakışlarını hissediyorum. Bir türlü kabullenemiyorlar. Ben Türküm, Müslümanım ve burada istediğim gibi dini inancımı yaşayabilirim ama kabullenemiyorlar. Yani açık açık gezsem sorun yok ama kapandığım için var (Ö16).”

Dine dayalı ayrımcılık kodu kapsamında, araştırmaya katılan öğrencilerden bazıları Almanların kendilerinin ne yiyip ne yemedikleri ile ilgilendiklerini belirtmiştir. Bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Mesela ben domuz eti yemediğim için siz niye yemiyorsunuz diyorlar. Ne farkın var biz niye yiyoruz diyorlar (Ö5).”

“Bazen dışarda yemek yerken ya da okulda ne yediğimize bakıyorlar, ne yiyoruz merak ediyorlar (Ö14).”

Öğrencilerin, görüşme formu kapsamındaki sorulara vermiş olduğu cevaplar neticesinde büyük bir kısmının ırk-etnisiteye dayalı ayrımcılığa uğradığını düşündüğü, bazı öğrencilerin müslüman kimliklerinden ötürü ayrımcılığa uğradığını düşündüğü; mekansal dışlanmaya uğrayan öğrenci oranının sosyal ve kültürel yönden dışlanmaya uğrayan öğrenci oranına nispeten düşük olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Almanya’nın Schwaben bölgesinde devlet okullarında okumakta olan Türk öğrencilerin ayrımcılık ve dışlanma hakkındaki görüşleri, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler kodlanmış ve ayrımcılık ile dışlanma temalarına ulaşılmıştır. Sonuçlara göre, Almanya’da yaşayan Türk öğrencilerin büyük bir kısmı kendisini sosyal ve kültürel yönden, az bir çoğunluğu mekansal yönden dışlanmış hissetmekte; yaklaşık üçte ikisi ırk ve etnisiteye dayalı ayrımcılığa uğradığını, dörtte biri ise dine dayalı ayrımcılığa uğradığını belirtmektedir.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlara göre, bazı Türk öğrenciler öğrenim gördükleri okullarda öğretmenleri ve müdürleri tarafından ayrımcılığa uğradığını düşünmektedir. Görüşme yapılan öğrencilerden bazıları, öğretmenlerinin ve müdürlerinin, Alman öğrencilere karşı daha toleranslı olduklarını ve Türk değil de Alman olsalardı notlarının daha yüksek olacağını belirtmişlerdir. 2007 yılında, Almanya’nın Kuzey Ren Vestfalya bölgesinde Türk gençlerinin eğitim sorunlarına ilişkin yapılan incelemede elde edilen bulgular da bu görüşü desteklemektedir. Araştırmaya göre, Fachoberschule’de öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi, Sonderschule, Realschule ve Berufsschule’de okuyan öğrencilerin ise yaklaşık üçte biri öğretmen ve yöneticilerin kendilerine eşit davranmadıklarını düşünmektedir (Özdemir, Benzer ve Akbaş, 2007, s.34).

Şahan’ın “Almanya’da İlkokullara Devam Eden Türk Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Nitel Bir Analizi” başlıklı araştırmasına göre, Almanya’da Türk velilerin yaklaşık yarısı okullarda ayrımcılık yapıldığını düşünmekte, ayrıca velilerin ilk sırada yer alan beklentisi de ayrımcılık yapılmaması ile ilgilidir (Şahan, 2012, s.181). Alman okul sistemi öğrencileri farklı seviyelerdeki orta öğretim kategorilerine sevk etmekte ve bu karar çocuğun geleceğini önemli ölçüde etkilemekte, onun kariyeri ya da yetişkinliğinde değiştirilmesi oldukça zor bir sürece itmektedir (Bingöl ve Özdemir, 2014, s.141). Üstelik, iyi bir eğitim alamamış Türk çocuklarını yaşamlarının ileriki dönemlerinde bekleyen bir diğer tehlike de ekonomik dışlanmadır. 2014 yılında Bosch Vakfı tarafından yapılan “Meslek Eğitimi Piyasasında Ayrımcılık” isimli araştırmada aynı niteliklere sahip

iki özgeçmiş, biri Türk ismi diğeri Alman ismi ile meslek eğitimi veren işyerlerine gönderilmiştir. Aynı özgeçmiş ve vasıflara sahip olunmasına rağmen Alman ismiyle yapılan başvurulara Türk ismiyle yapılan başvurulara nazaran daha fazla olumlu yanıt gelmiştir (Bosch-stiftung, 2014).

Çalışmada daha önce bahsi geçen ECRI'nın 2009 ve 2014 yıllarında hazırladığı raporlarda ifade edildiği gibi Almanya'da öğretmenler, iyi okullara iyi sosyoekonomik durumdan gelen öğrencileri göçmen kökenli öğrencilerden üç kat daha fazla önermektedirler ve göçmen kökenli öğrencilerin sene tekrarı yapma oranları da bir hayli yüksektir (ECRI 2009,2014). Raporlara göre bu durum bir tür ayrımcılıktır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde de ECRI raporlarını doğrular nitelikte ifadelere ulaşılmıştır. Bazı öğrenciler, notları iyi olmasına rağmen öğretmenlerinin "gymnasiuma giderse zorlanır" düşüncesiyle velileri yönlendirdiği, bazı öğretmenlerin ise notları iyi olduğu halde bazı öğrencileri daha alt seviye okullara yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Alman eğitim sisteminin temelinde yer alan eleme metodu elit bir tabaka yaratma amacı gütmekte, bu sistem sonucu bir öğrenci hangi sosyal sınıfa aitse ona paralel bir mesleğe yönlendirilmektedir (akt. Turan, 1997,s.200). Bu yönlendirmeler sonucunda da öğrenciler genellikle baba mesleklerini devam ettirmek durumunda kalmaktadırlar. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde bazı öğrenciler, kendilerine yöneltilen "Öğretmenleriniz sizi hangi konularda destekliyor? Başarıya teşvik konusunda nasıl davranıyor? Nasıl yardımcı oluyor?" sorusuna öğretmenlerinin kendilerine baba mesleklerini (dönerci, işçi vs.) önerdiklerini belirtmişlerdir.

Alman toplumu içerisinde hem dinsel farklılık hem de sahip olduğu şark kültürüyle dışlamaya en çok maruz kalan Türkiye kökenli göçmenler olmuştur. Örneğin başörtüsü kendi uyum süreçlerinde engel oluşturmakla birlikte sahip olunan değerleri Almanların isteseler bile kolay kolay yıkamayacaklarını sembolize eden bir nesne haline gelmiştir (akt. Arıdıcı, 2015, s.36). Benzer şekilde, araştırma kapsamında yapılan görüşmelere göre bazı öğrenciler, dine dayalı ayrımcılığa uğradıklarına dair görüş bildirmişlerdir. Bazı öğrenciler, tesettüre girdikten sonra okul yönetimi, öğretmenleri ve okul arkadaşları tarafından dışlandığını, hatta bazen sözlü taciz edildiğini dile getirmiştir.

Araştırma kapsamında bazı öğrenciler, hristiyan olmadıkları, içki içmedikleri ve domuz eti yemedikleri için ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler de kendi dini bayramlarında okulun devam ederken hristiyan dini bayramlarında okulun tatil edilmesini dine dayalı ayrımcılık olarak algıladığını belirtmiştir.

Araştırmaların ortaya koyduğu bulgulara göre, Almanya'daki Türk çocukları sosyal yaşama katılma ve hakim kültürün kurumlarından ve imkanlarından faydalanmanın ön koşullarına sahip olmakla birlikte, sosyal yaşama katılımcıları bir şekilde sınırlandırılmakta ve dışlanmaktadır (Gökçe, 2006, s.12). Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde de, Almanya'daki Türk öğrencilerin çoğu, kendisini dışlanmış hissettiğine dair görüş bildirmiştir. Gençlerin okulda Alman arkadaşları tarafından alay edilerek dışlanmasıyla başlayan kopma durumu, ailesinin çalıştığı koşullar ve onların da dışlandıkları bir ortamda büyüme, onları kendi içlerinde gruplaştırmakta, psikolojik sorunlarla dolu bir yaşama hazırlamaktadır (akt. Perşembe, 2009, s.258).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin büyük çoğunluğu sosyal ve kültürel açıdan, az bir kısmı ise mekansal açıdan dışlanmış hissetmektedir. Elde edilen bulgular, daha önce yapılmış benzer çalışmalardaki bulgularla paraleldir. Örneğin, Aksoy'un (2010, s.31), Almanya'da yaşayan üçüncü kuşak Türk öğrencilerin karşılaştıkları ayrımcılık sorunlarını konu alan çalışmasında, Türk gençlerin kimliklerinden dolayı kendilerini dışlanmış hissettiklerine yönelik soruya %10,7 evet, %52,1 kısmen şeklinde cevap verdikleri; bu gençlerden %33,8'inin resmi dairelerde, %32,5'inin okulda, %28,6'sının sokakta kendini dışlanmış hissettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak Almanların üçte birinin yabancılara karşı dışlayıcı yaklaşım içinde olduğu gözlenmektedir. Almanya'da yabancıların sayısının artmasıyla oluşan yabancı düşmanlığı, başkalarının farklılığını kabul etmemek ve onlara saygı duymamak temelinde gelişmiştir. Toplumun genelinde bulunan bu yaklaşım okullara da etki etmiştir (Perşembe, 2006, s.101). Almanya'da okul faaliyetlerinde yabancı kültürlerden gelen çocukların değer yargılarına yer verilmemekte, sosyal, kültürel ve diğer etkinliklerde tek tip bir anlayış sergilenmektedir. Çokkültürlü veya kültürlerarası bir yaklaşım görülmemektedir (Genç, 2011, s.43). Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerden elde

edilen bulgular da bu görüşleri destekler niteliktedir. Örneğin bazı öğrenciler, Alman kültürüne ait kutlamalarda kendilerinin istenmediğini düşünmekte ve bu tarz etkinliklerde (kutlama, gezi, bayram vs.) kendini dışlanmış hissettiğini belirterek yabancı kültürlerden gelen çocukların okullardaki aktivitelerde kendini dışlanmış hissetmesine örnek teşkil etmişlerdir.

Almanya’da Türk kültürünün hemen bütün özelliklerinin yaşandığı, öğretildiği ve temsil edilebildiği yeni mekânların, diasporik özneler için sembolik değer taşıdığı ortadadır. Bu mekânlar her türlü yapısal ve kültürel dışlamaya karşı korunmaya, hem de kendi kültürel aidiyetini ve kimliksel özelliklerini belli bir etkileşim ortamında sürdürmeye imkân vermektedir (akt. Çelik, 2008, s.114). Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre de bazı öğrencilerin oturdukları bölgenin genel olarak Türkler tarafından tercih edilen mekanlar oldukları görülmüştür. Görüşme yapılan öğrencilerden bir kısmı, buldukları binada çoğunlukla Türklerin olduğunu, sokaklarında da benzer durumun geçerli olduğunu ve Almanların o bölgede son derece az bulunduğunu ifade etmiştir.

Kültürel kimliğin korunması ve var oluşu konusunda duyulan kaygılar çeşitli toplumsal ortamlarda sergilenen dışlayıcı tavırlar, Türklerin içe dönük, bir arada bulunabileceği mekânlar oluşturmalarını gündeme getirirken, bu durum onları gündelik yaşantıdaki çok yönlü ilişkilerden de soyutlamaktadır (akt. Perşembe, 2009, s.257). Diğer yandan bazı öğrenciler ise buldukları bölgede çoğunlukla Almanların olduğunu, diğer milletlerden insanların yok denecek kadar az olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin, daha yüksek gelirli ailelere mensup oldukları ve yaşadıkları bölgelerin kirası daha yüksek, daha elit tabir edilen bölgeler olduğu görülmüştür.

As a result, as a result of the interviews made with Turkish students studying at public schools in the Schwaben region of Bayern, Germany, within the scope of the research, it is seen that the community they live in has discriminatory and exclusionary perceptions against them, which may affect their current education life, their future jobs and therefore their whole lives. Most of the students stated that they were discriminated against in terms of ethnicity, some of them religiously, in social life and in schools; Some of these students stated that they were excluded in terms of spatial, most of them socially and culturally. **Öneriler**

Bu araştırma sonucunda okul idarelerine, öğretmenlere, velilere, öğrencilere ve ileride yapılacak araştırmalara ve uygulamacılara yönelik olarak aşağıdaki öneriler getirilebilir:

Okul idarelerine yönelik öneriler:

- Alman okullarında velilere dönük eğitim sistemi, yönlendirme, kurallar, eğitim ortamı hakkında bilgilendirme toplantıları düzenlenmeli, Almancası yetersiz velilerin de katılımı sağlanarak gerekirse Almancası iyi olan diğer velilerin yardımı ya da farklı dillerde hazırlanmış yayınlar ile velilere ulaşılmalıdır.
- Öğretmen, veli ve okul yönetimi arasında sık sık tanışma ve sohbet toplantıları düzenlenmelidir.
- Öğretmenlerin, öğrenci yönlendirmelerini yakından takip etmeli ve gerekli durumlarda veli-öğretmen koordinasyonunu sağlamalıdır.
- Öğretmen ve idarecilerin öğrencileri daha yakından (kültürü, dini, dili vb.) tanıyarak onlara daha anlayışlı olmalı ve diğer öğrencilerle eşit davranmalıdır.

Öğretmenlere yönelik öneriler:

- Özellikle sınıf öğretmenleri, ayrımcılık ve dışlanma konusunda gereken özeni göstermeli, gerekirse bu konularda eğitime tabi tutulmalıdır.
- Öğrenci yönlendirmelerinde öğretmenin üstüne binen yük ve öğretmene verilen kanaat oranı düşürülmelidir.
- Öğretmenler, öğrencileri yönlendirmede daha adil davranmalıdır.
- Öğretmenler, öğrencilerin özel istek, şikayet ve önerilerini dikkate almalıdır.

Velilere ve öğrencilere yönelik öneriler:

- Öğrenciler, özellikle Almanca seviyelerini yükseltmeli, ödevlerini vaktinde ve eksiksiz yapmaya özen göstermelidir. Veliler, bu süreçte çocuklarına destek olmalı ve onları takip etmelidir.
- Öğrenciler, okul kurallarına uymada azami dikkati göstermeli, karşılaştıkları sorunları gerekli kişilere bildirmeli ve disiplin cezası almaktan çekinmelidir. Veliler, disiplin sorunu yaşayan öğrencileri ile ilgili görüşmelere mutlaka gitmeli, önleyici ve engelleyici tedbirleri almalıdır.
- Öğrenciler, diğer öğrenciler ve öğretmenler ile iletişime açık olmalı ve sosyal etkinliklere katılmaya istekli olmalıdır. Veliler de mümkün mertebe çocuklarını bu konuda cesaretlendirmeli, imkan varsa etkinliklere kendileri de katılmalıdır.

Araştırma ve uygulamacılara yönelik öneriler:

- Benzer bir araştırma, daha geniş kapsamlı ve daha çok öğrenciye ya da velilere ulaşacak şekilde yapılabilir.
- Dışlanmışlık ve ayrımcılık nedenlerinin etraflıca incelendiği araştırmalar yapılabilir.
- Ayrımcılık ve dışlanmışlık düzeyleri nicel araştırmalarla belirlenebilir.
- Türk çocuklarının yoğun olarak yaşadığı ve eğitim gördüğü diğer ülkelerde de benzer konuda çalışmalar yapılabilir.
- Benzer bir araştırma, üniversite öğrencilerine yönelik yapılabilir.

Kaynakça

- Aksoy, E. (2010). Almanya'da yaşayan üçüncü kuşak Türk öğrencilerin kimlik algılamaları ve buna bağlı olarak karşılaştıkları ayrımcılık sorunları. *Türkiyat Araştırmaları (S:12)*, 7-39
- Arıdıcı, S. (2015). *Almanya'daki Türkiye kökenli göçmen kadınların kimlik algısı üzerine bir alan çalışması: Hessen Eyaleti örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset ve Sosyal Bilimler Dalı: Kocaeli Üniversitesi.
- Bingöl, A. S. (2006). *Almanya ve Hollanda'da Türk Göçmen İşçi Çocuklarına Dönük Eğitim Politikaları ve Uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Castles, S. v. (2008). *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, C. (2008). Almanya'da Türkler: sürekli yabancılık, kültürel çatışma ve din. *Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi(C:5 S:3)*, 113.
- Dahmann, K., & Akpınar, Ç. (2012). *Almanya - göç ülkesi mi, değil mi?* <http://www.dw.com>. adresinden alınmıştır
- Durmuş, E. (2004). Eğitim dünyasının nitel araştırma paradigmasıyla incelenmesi: doğal ya da yapay. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi (C:2 S:4)*, s.415-439.
- Genç, Y. (2011). Almanya' da çokkültürlülük, kültürlerarası eğitim ve türk öğrenciler. *Göçün 50.Yılında Avrupa Türkleri Sempozyumu*. Sakarya.
- Gökçe, O. (2006). Almanya'da uyum ve dışlanma arasında türk gençleri. *Türk Yurdu Dergisi*, 26(224), 9-18.
- Güllüpinar Y. D. (2014). Almanya'da göçmen politikaları ve türkiyeli göçmenlerin trajedisi: yurttaşlık, haklar ve eşitsizlikler üzerine. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (C:14 S:1)*, 1-16.
- Koca, C. (2017). Spor bilimlerinde nitel araştırma yaklaşımı. *Spor Bilimleri Dergisi 28 (1)*,30-48.
- Mueller, C. (2006). "Integrating Turkish communities:a German dilemma. *Population Research Policy Review 25(5)*, 419-441.
- Müdürlüğü, A. v. (2005). *Federal Almanya'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sorunları araştırması*. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (S:1)*, 323-343.
- Özdemir, S. M., Benzer, H., & Akbaş, O. (2009). Almanya'da yaşayan 15-19 yaş Türk gençlerinin eğitim sorunlarına ilişkin bir inceleme (kuzey ren vestfalya örneği). *KEFAD (C:10 S:1)*, 23-40.
- Perşembe, E. (2004). *Almanya'da Türk Kimliği. Din ve Entegrasyon*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Perşembe, E. (2006). Almanya'da Türk varlığının bugünkü görünümü ve geleceği. *Türk Yurdu Dergisi*, S:224, 80-85.
- Perşembe, E. (2009). Almanya'da çokkültürlü yapının ayrıştırılan unsuru olarak müslümanlar ve entegrasyon deneyimleri. *İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, (C:6 S:2)*, 233-263.
- Sönmez, E. İ. (2001). *Yapısal Dönüşümler Sürecinde Toplumsal Dışlanmışlıkların Oluşumu*. (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Spears Brow C., B. R. (2010). an experimental study of the correlates and consequences of perceiving oneself to be the target of gender discrimination. *Journal of Experimental Child Psychology*, 107 (2), 100-117.
- Squires, G. (1994). *Capital and Communities in Black and White*. Albany: SUNY Press.
- Squires, G. v. (2001). *Color and Money*. Albany: SUNY Press.
- Şahan, G. (2012). Almanya'da ilkokullara devam eden türk öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin nitel bir analizi. (yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dal: Ankara.
- T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2011). Avrupa'da yaşayan Türkler. *T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı*: Ankara.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma örneği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, (S:24)*, 543-559.
- Yıldırım, A. v. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: YTB Yayınları.

Ekler

EK-1 Görüşme Formu

Görüşme Tarihi:

Görüşme Saati:

Katılımcı Bilgileri

Cinsiyet : Erkek Kadın
Yaş :
Mevcut eğitim kademesi / sınıfı :
Mevcut not ortaması :
Almanca düzeyi :
Doğum yeri :
Almanya'da yaşadığı süre :

1. Türk olduğunuz için size farklı davranıldığı oluyor mu ? Nasıl ?
2. Hangi konularda size farklı davranıldığını düşünüyorsunuz ? Nasıl ?
3. Okulda, devlet dairelerinde, marketlerde ya da kafelerde Türk olduğunuz için size farklı davranılıyor mu ? Nasıl farklı davranılıyor, neler yapıyorlar ? Sizce neden size farklı davranılıyor ?
4. Okulda öğretmenleriniz ve okul müdürü herkese eşit davranıyor mu ? Size ve diğer arkadaşlarınıza nasıl davranıyorlar? Farklı bir okula gitmek ister miydiniz? Sorun yaşıyor musunuz, nasıl sorunlar yaşıyorsunuz?
5. Türk olduğunuz için hakkınızın yendiğini düşündüğünüz durumlar oluyor mu ? Nasıl? Örnek verebilir misiniz?
6. Sınıf arkadaşlarınızın size nasıl davranıyor? Sizi oyunlarına alıyorlar mı? Sizi rahatsız edici davranışları var mı, örneğin kaba davrandığı, küfür ettiği ya da alay ettiği oluyor mu ?
7. Okulda öğretmenleriniz ve okul müdürü bir problem ile karşılaştığımızda size nasıl yardımcı bulunuyor
8. Okulda bir sorun ile karşılaştığımızda kendinizi yalnız ve dışlanmış hissediyor musunuz ? Neden? Ne zaman böyle hissettiniz? Ne olduğunda böyle hissettiniz?
9. Okulda yapılan etkinliklere dahil edildiğinizi düşünüyor musunuz? (Turnuvalar, ekipler, oyunlar, sergiler, törenler vs.)
10. Sizce Türk değil de Alman olsaydınız okuldaki mevcut başarınız daha farklı olur muydu? Neden?
11. Öğretmenleriniz sizi hangi konularda destekliyor? Başarıya teşvik konusunda nasıl davranıyor? Nasıl yardımcı oluyor?
12. Öğretmenleriniz sizin iyi işler yapabileceğinize inanıyor mu, sizden ne bekliyor Sizin düşüncelerinizi önemsiyor mu? Ne derece önemsiyor?
13. Okulda arkadaşlarınızın veya öğretmenlerinizin size karşı olumsuz düşünceleri olduğunu düşünüyor musunuz? Örnek verebilir misiniz?
14. Almanya'da kendinizi dışlanmış hissettiğiniz oluyor mu? Hangi alanlarda, nerelerde kendinizi dışlanmış hissediyorsunuz?
15. Okulda kendinizi dışlanmış hissediyor musunuz ? Sizce dışlanmanızın en büyük sebebi nedir ? Kimlerin sizi dışladığınızı düşünüyorsunuz? Dışlandığınız gruplar ya da kişiler ne yapsaydınız sizi de aralarına alırlardı?
16. Oturduğunuz bölge hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden orada oturuyorsunuz? Kendi isteğinizle mi orada oturuyorsunuz? Oturduğunuz bölgede Almanlar var mı? Ne kadar? Başka kimler orada oturuyor?
17. Farklı bir bölgeye taşınmak ister miydiniz? Başka bir bölgede yaşayabileceğinize izin verileceğini düşünüyor musunuz?
18. Genelde nereden alışveriş yapıyorsunuz? Nerelerde gezmekten hoşlanıyorsunuz? (Türk sokağı, bahçesi, parkı vs.)

EK-2 Bilgilendirilmiş Gönüllü Rıza Formu**BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ RIZA FORMU**

Sizi Asaf Ekin Yeşil tarafından yürütölen “Almanya’da Yaşayan Türk Öğrencilerin Ayrımcılık ve Dışlanmışlık Algıları” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Almanya’da okuyan Türk öğrencilerin ayrımcılık ve dışlanmışlık konularındaki düşüncülerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada sizden tahminen 25 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dıŐınızda tahminen 15 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllölük** esasına dayanmaktadır. ÇalıŐmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalıŐmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında Őimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araŐtırmacıya Őimdi sorabilir veya ... e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaŐılmasını istiyorsanız lütfen araŐtırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araŐtırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalıŐmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aŐađıda adı belirtilen araştırmacı/araŐtırmacılar tarafından yapıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koŐullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

İmzası: